

a epického lovu. (...) Myslím to, jářku, v dobrém i špatném: detektiv je úhrnný typ našeho věku, tak jako Cid je úhrnný typ rytířského středověku. Žije plně a dychtivě v současnosti, vždy up to date, vždy se chápaje všeho, co mu poskytuje věda, technika, noviny, poslední okamžik; není člověka současnějšího nad něho.“

Moderní je detektivka dodnes – a vedle její skandinávské podoby, vedle seriálů i filmů bychom měli možná trochu vidět i tu naši, existující více jak 140 let.

Karel Hostinský

Co soudíte o těch skvrnách?

Povídky s náběhem k detektivnímu seřzení se ukryvají v dobovém tisku i v kalendářích již hluboko v 19. století. Zejména kalendářové historky jsou plné nejružnějších vražd, jejich následného vyšetřování i mravoučných konců. Vybraná povídka dnes v podstatě neznámého Karla Hostinského s poněkud hrdým podtitulem „kriminální novela“ vyšla v roce 1876 ve Vlastenském kalendáři na obyčejný rok 1877 a patří k této první vlně textů s – více či méně – původní kriminální zápletkou. Stále ještě v této povídce cítíme spíše romantizující příběh s řádně kruvým podtónem než čistou detektivku, ale například postava soudního adjunkta Kuapila už jasně nabývá rysy budoucích vyšetřovatelů a zástupců zákona. Můžeme si na této povídce ukazovat spíše její nedostatky než kvality: za vrcholky chabé prozaické konstrukce můžeme považovat neskrývaně záporný německý živel stejně jako nejasné a neodůvodněné pátrání. Ale zároveň Klamem za stopou dokazuje dlouhou tradici, kterou detektivka v českém písemnictví

má. Jen ji bobužel v historii žánru stále příliš nezadávajíme, ale vlastně není divu – o původní české detektivce se bovoří od třicátých let 20. století a její kořeny z 19. století stále čekají na objevení... nebo možná na vypátrání?

Klamem za stopou

Kriminální novela

Na úpatí horského svahu Krkonoš ležely rozsáhlé statky pana Toužila. Bohatství jeho bylo tak veliké, že člověk, když je přehlédl, ani uvěřit nechtěl, že všechno to jmění zděláno rukou a snažením jediného člověka a což podivnější ještě, prostého horského tkalce. A přece kde teď stály tři továrny a vila se vši nádhrou vystavěná, nebylo před padesáti lety nic nežli chatrná chalupa tkalcova, v jejížto malé světničce stály tři stavby, u nichž pracoval muž, žena a najatý podruh ze vsi. U stavu počal a teď byl bohatším nežli mnohý pán od stavu.

Ve všem pohodlí žil teď starý Toužil v nádherně stavěném a úpravně zřízeném domě, kterýž by byl pohostit mohl každé chvíle i nejmarnivějšího knížete. Byl ovšem již stár a nemohl již užívat pracným snažením zdělaných statků tou měrou, jakou mu dovolovalo jeho bohatství. Také nebylo štěstí jeho úplné. Na stará léta umřela mu žena, jež pomáhala mu pracovat i strádat, umřel mu před ní ještě nadějný syn, když si jej byl vychoval a správu statků svých mu chtěl svěřit. Zbyla mu pouze dcera Marie, kteráž s ním žila v tichém zámku a byla jeho jedinou nadějí a úřchou.

Toužil sám spravoval jmění své jen pokud důležitá nějaká změna vyžadovala vlastního jeho zakročení, vrchní dohled nad továrnami a správou celého jmění svěčil zkušenému a nad skrze poutivému panu Bečvářovi. Ten již drahně let byl jako by samostatným pánem všech stacků Toužila, kterýž svého správce považoval spíše za přítele a bratra nežli za služebníka. Mohl se ale také ve všem na pana Bečváře spolehnout; zkušenost a ryzí povaha jeho, jakověž v obchodnickém světě bohužel málokdy se najde, nepřipouštěly Toužilovi žádnou pochybnost, že by jmění jeho lépe spravováno být mohlo, i kdyby snad on sám ve všech záležitostech se o ně staral a péči měl.

Při celé správě pomáhal panu Bečvářovi syn jeho Karel, mladý muž, který na domácích učilištích i v cizině byl sobě zjednal obsáhlého, povšechného odborného vzdělání. Mladý Bečvář, jakož byl jediným synem správce jmění Toužilova, tak byl také miláčkem starého pana Toužila. Když se jako dvacetiletý mladý muž vrátil z cest svých, které konal po Německu, Francii a Anglii, světil mu pan Toužil jaksi vyšší dohled nad vychováním třináctileté své dcerušky. I v této věci i vzhledem k pomoci, kterouž přispíval otci svému ve správě jmění Toužilova, byl tak přičinlivým, že během tří let dočinil se nejlepšími výsledky a zjednal si všude uznání. Tovární zřízení opravil během této doby podle nejnovějších vzorů, kteréž v cizině již svou prospěšnost osvědčily a jestliže tovary Toužilovy mívaly vždycky hojný odby, přece nemohlo se zapřít, že přičiněním mladého Bečváře

průmysl v továrnách Toužilových ještě se zvelebil a mnohem více se vyřežilo nežli dříve.

Ani bohatsví, ani jakákoli jiná radost nevábila starého pana Toužila. Žil jen pro svou dceru Marii a jestliže těšil se ze svého bohatsví, řešil se jen proto, že jí mohl přispět k štěstí své dcery. Jeho přáním jediným – jak v důvěrných rozmluvách s přítelem Bečvářem často vyznával – bylo pouze, aby dožil se chvíle, v které by viděl pojištěnu šťastnou budoucnost dítěte svého po boku šlechetného muže. „Vzhledem této věci,“ pravil k příteli Bečvářovi, „mám své určité úmysly a záměry a dosud také nejlepší naděje, že provedení záměrů těch nebudou se stavět překážky v cestu. Vadí mně mnohé věci, milý příteli, abych tě seznámil s úmysly těmi, ale složený jsou také v závěti, aby přání má poznána byla, i kdyby náhle cokoli lidského se mi přihodilo.“

Neminulo mnoho času ode dne, kteréhož starý pan Toužil v důvěrné rozmluvě učinil příteli svému toto sdělení, když jednou časně z rána vyrušen byl pan Bečvář prudkým zvoněním u dveří svého bytu z ranního spánku. Takového něco se nepřiházelo a musily se neobyčejné věci stát. V županu pospíšil pan Bečvář sám ven, kde právě již syn jeho otvíral dveře. Před dveřmi srála zděšená postava sluhy pana Toužila, Jana.

„Ach, pane řediteli,“ volal Jan celý bez sebe, „stalo se veliké neštěstí.“

„V továrně?“ tázali se oba Bečvářové najednou.

„Nikoli!“ volal Jan. „Zabíli nám starého pána!“

Každý si může pomyslet, jak zpráva taková účinkovala na otce i syna. Zsinali oba a všeliká další slova přerušilo leknutí způsobené hroznou zprávou. Bylo k páté hodině ranní a říchl studený březnový vítr. Ale beze všeho dalšího oblékání běželi otec i syn rychlým krokem za služebníkem Janem do Toužilova zámku. V ložnici Toužilově hrozný je čekal výjev. Zkrvácený, s prolomenou lebku ležel na loži svém starý pán a přes jeho mrtvolu omdlelá dcera jeho Marie. Zděšené služebnictvo na chodbě a u dveří již prv se shrmořilo. Mladý Bečvář vida Marii, ana leží na otcově mrtvole, myslle snad, že i ona stala se obětí nějaké vraždy. Přiskočil s pronikavým výkřikem a pozvednuv ji, patřil strnule v smrtelně bledou tvář. Jan snad tušil, nač mladý pán myslí, a proto považoval za nutné učinit potřebné vysvětlení.

„Neděste se ještě více, mladý pane,“ pravil. „Slečna Marie byla mnou zavelána, když jsem k obsluze starého pána ráno vstoupil a hrozně divadlo uviděl. Ach, pane, kdybyste byl slyšel to pronikavé, zoufanelivé vzkřiknutí – projelo mi srdcem, že jsem se třásl více nežli pohledem na starého pána. Jako šílená vrhla se na lože a nehlesla více.“

Tím upokojeni byli oba přátelé zavražděného pána vzhledem slečny, kteráž beze smyslů ležela v náručí Karlově. Ubohý mladý muž neměl té duchapřítomnosti, aby ihned učinil opatření a slečnu Marii vzkřísil ze mdlob. Také starý Bečvář stál u lože svého přítele a dobrodince jako zkamenělý. Chvilí pohlížel strnulým zrakem v zohavenou a krví politou tvář zavražděného, pak zakryl si oběma rukama

tvář a stál hodnou chvílí jako socha nepohnutě. Konečně se vzhopil a třesoucím se hlasem dával potřebné rozkazy.

„Pomoc lidská je zde marná,“ pravil. „Já se postarám o slečnu. Ty, Karle, dej zapláchnout a odjeď do města pro soudní komisi. Čím rychleji vyřídíš celou věc, tím lépe. Lotru, kterýž spáchal tuto hroznou vraždu, nesmí se dát čas, aby daleko mohl uprchnout.“

Karel odnesl na to slečnu Marii do její komnaty, kdež pak starý Bečvář k jejímu vzpomínání užil obyčejných prostředků. Ložnici starého pána uzavřel na klíč, aby vše zůstalo tak, jak bylo při odkrytí zavražděného, a tím snad přispělo se k nalezení stopy vrahovy. Když slečna konečně opět smyslů nabyla, ujížděl Karel dávno v největším trysku k městu. Slečnin bol byl tak veliký, že procitnouc ze mdlob, napařád ještě zůstávala jako zkamenělá a všecka slova účehy, jichž i přes vlastní bolest starý pan Bečvář a společnice slečnina, jakási paní Skokanová, k ní mluvili, docela marnými zůstala. Ani slova, ani slzy nemohli z ní těšitelé její vynutit do samého návratu Karlova.

Soudní komise přišla dosti brzy. Karel se přičinil tak, že za malou hodinku i s pány vrátil se z města. Vyburcoval ze sna pana soudního adjunkta Kvapila, dobrého známého svého, i lékaře dra Smolíčka, starého, zkušného pána. Oba se hrozně zprávy Karlovy zažsili a nemeškali k odjezdu s Karlem do „továren“, jak se v městě i v okolí říkalo, když se na Toužilovy statky vůbec mysliło, rychle se připravil. Vzali sebou ovšem i soudního sluhu a písaře. Mladý adjunkt Kvapil

a dr. Smolíček, kteříž starého Toužila velmi dobře znali a si váží, hned cestou se na jednotlivosti spáchané vraždy vyptávali, ale Karel jen málo jim mohl říci. Od Jana nevěděl nic bližšího a když do ložnice starého pána vstoupil, viděl jen krev, zohavenou tvář Toužilovu a slečnu, ana beze smyslu leží přes otcovu mrtvolu. Víc jim nemohl říci.

V trysku přijeli do „továrny“ a starý pan Bečvář uvítav je, provázal je na místo děsné vraždy. Mezitím co adjunkt Kvapil prohlížel sobě pokoj, ohledával lékař zavražděného. Dvěma hlubokými ranami proražena mu byla železným nějakým nástrojem, podle všeho kladivem prostřední velí kosti, lebka. Obě rány zasazeny takovou silou, že smrt hned po první ráně okamžitě následovat musila a vrah jen, aby svého díla byl zcela jist, ještě podruhé udeřil. Lebka byla dvakrát úplně proražena. Žádný zápas se smrtí nebylo na zavražděném pozorovat. Ruce i celé ostratní tělo ležely pod bílou přikrývkou.

Nálezy lékaře zaneseny do protokolu, jakož i udání adjunkta Kvapila. Všecky skříně u psacího stolu byly zorvány, listiny a papíry přehrabány. Truhlu, v kteréž starý pán mival uloženy vždycky značné sumy hotových peněz, byla vypáčena a cele prázdna. Dle udání páně Bečvářova uloženo bylo v truhle za mnoho tisíc zlatých a stříbrných peněz, zvláště pruských a saských minci. Vrah uloupil všecko. Pouze balík smének a jiný balík cenných papírů zůstaly v truhle. Okno vedoucí do zahrady bylo otevřené a v záhonku pod oknem hned shůry zřejmá byla šlépěj lupičova, kterýž tedy

každým způsobem oknem prchl. Neklamným znamením toho byla stopa tří krvavých prstů, vyclačená na bílém polštáři položeném do otevřeného okna. Při vraždě si lupič se této známky pokrval ruku a pak při skoku z okna opřel se rukou o bílý polštář. Jinak po vrahu nebylo v pokoji stopy. Protokolárně zapsané výslechy služebnictva, starého i mladého Bečváře a slečny Marie sdělovaly v podstatě tyto drobnosti: Do desíti hodin večer bavil se starý pán ve veselé společnosti v salonu od ložnice chodbou odděleném. Mimo slečnu Marii přítomni byli oba páni Bečvářové, jiní dva úředníci z továrny páně Toužilových se svými dámami, dále správce statků hr. L..., kterýž as na půl hodiny cesty od továrny měl veliké panství, a jakýsi pan Grünert, majitel veliké usedlosti ve Slukově, horské vesničce, rozložené po stráních ihned za továrnami. Byly to osoby vesměs známé. O desíti hodinách poručili se a odjeli hosté a slečna Marie provázela otce svého do jeho ložnice, kdež ještě s ním chvíli prodlela. Sluha Jan byl posledním, kterýž vyšel z ložnice pánovy, jenž v noci dveře na klíč nezavíral. Když sluha Jan ráno před patou hodinou přinášel starému pánu obuv a prádlo, nalezl jej krví zbroceného v loži, učinil pokřik v domě a běžel ihned k pánům Bečvářům, kteříž ihned se dostavili a potřebná opatření učinili.

Po sepsání protokolu chréla se soudní komise již vzdát, aby v zahradě pod oknem ještě učinila prohlídku. Touž dohou mladý Bečvář užel zespod koberce před postelí vyčnívat bílý papír. Shýbl se a zdvihl jej – zděšením však div že ne-

omdlel. Papír vypadl mu z rukou. Adjunkt Kvapil rychle jej zdvihl – byla to navštívenka mladého Bečváře a na zadní její straně patrna byla stopa dvou krvavých prstů, jako na polštáři v okně. Adjunkt Kvapil sám se lekl, zavrtěl hlavou a slova nepromluvil, uschoval navštívenku do své tobočky.

„Co o tom soudíte?“ zvolal třesoucím se hlasem Karel.

„Bůh sud!“ pravil adjunkt. „Prozatím to uschovámě.“

Odešli do zahrady a adjunkt bedlivě zkoumal šlépěj vrahov, kterou týž zanechal v měkké prsti záhonku. I dále bylo jí znát. Lupič proběhl šikmo celou zahradu a přešel její plot na severní straně ku vsi. Místo, kde přelézal, podle šlépěj docela bylo zjištěné. Pátravý zrak adjunktův pojednou se vyjasnil. Shýbl se a vytáhl zespod keře u plotu kladivo polité a potřísněné stýdlou krví. Nástroj vražedný tedy byl nalezen a to jisté byl důležitý a vzácný nález. Jan, kterýž byl přítomen prohlídce v zahradě, vykřikl podivením.

„Co jest?“ tázal se adjunkt.

„To kladivo je mi známé,“ pravil Jan.

„Odkud je znáte?“

„Na zimu jsem je dal Pěchočovi, sluhovi u pánů Bečvářů.“

„Pane Bečváři, víte něco bližšího o celé věci?“ tázal se adjunkt mladého Bečváře, pronikavým zrakem na něj pohlížeje.

„Ty můj Bože!“ zvolal Karel. „Snad by nepadalo podřízení na nebohého starého Pěchoče?! Před dvěma dny pravil mi, že již několik dní hledá marně kladivo na rozbíjení uhlí. Ztratilo se, musí je někdo vzít,“ pravil Pěchoč.

„Musím s Pěchočem mluvit sám,“ pravil adjunkt.

Jan za chvíli přivedl starého sluhu Bečvářů. Byl to starý již muž, ale dosud silné postavy.

„Znáte to kladivo?“ ptal se jej adjunkt.

„Dostal jsem je letos na zimu od Jana,“ pravil Pěchoč.

„Jak jste o ně přišel?“

„Ztratilo se, bude tomu asi týden. Hledal jsem je marně po všech koutech, když jsem je potřeboval k roztloukání větších kusů uhlí. Předevčirem řekl jsem o tom mladému pánovi.“

„Celá věc se musí blíže vyšetřit,“ pravil adjunkt. „Pojedete s námi do města, Pěchoči. Také vás, pane Bečváři, musím obtěžovat a žádat, abyste se s námi vrátil do města. Výpovědi vašich vzhledem ke kladivu i vzhledem k navštívence bude velmi třeba. Račte, prosím, bez průtahů s námi.“

Toto vyzvání adjunktovo účinkovalo nepodivně ovšem na všechny, kdož je slyšeli. Ze slov úředníkůvých sice nebylo znát, že by chtěl Karla a Pěchoče brát s sebou do města proto, že skutečně má oba nějak v podezření. Ale jaký jiný výklad připouštěla ta slova docela přívětivě sice, ale rozhodným tónem pronesená? Proč nevyptával se zde na místě, cokoli vědět za nutné uznával, proč je chtěl vést do města?

Ty myšlenky zajisté že připadly Karlovi i všem, kdož o tom zvěděli, že Karel a Pěchoč odvezeni jsou se soudní komisí do města. Karel ovšem sám si přiznával, že krví potřísněná navštívenka a osudné Pěchočovo kladivo spojovaly jej s děsnou událostí v ložnici starého Toužila, ale bázeň nějaká, že

by celá věc mohla mít pro něj samého ještě nemilých následků, nepřišla mu. Jinak smýšlel o celé věci starý pan Bečvář. On sám ovšem byl o úplné nevinности svého syna docela přesvědčen, ale co řeknou tomuto odvedení lidé? Zlé jsou lidské jazyky a pomluva i zašti učinily často nemožným i sebenej-nevinnějšího člověka. A zde před tváří všeho služebnictva Toužilova i všech dělníků z továren odváželi do města syna a služebníka se zkrváčeným kladivem a Karlovou navštívěnou. Nemohl zaplašit kormutné tyto myšlenky a kdekoliv viděl člověka, v každého tváří zpytoval, nemyslí-li i on snad, že syn jeho sám je vrahem Toužilovým. Měl se slečnou Marií o celé věci rozmluvu a polekal ji zpočátku svými domněnkami. Ale na konec pravila Marie: „Svět je zlý, pane Bečváři, máte pravdu. Ale vy při všem zapomináte, že skutečný vrah mého ubohého otce nezůstane tajným a že dnes neb zítra neb později chopí se jeho ruka spravedlnosti. To alespoň je pevná důvěra má a Bůh dá, že se neklamou.“

* * *

Pan Bečvář prožil neveselý den. Očekával ve svém pokoji návrat synův. Ale minulo poledne a Karel se nevracel, hodina po hodině uplynula, již k večeru se sklánělo a syn jeho ještě z města nepřišel. Se srdcem stisněným odcházel do zámku. Byla to obyčejná jeho cesta k večeru a dnes zvláště jej to tam pudilo, třebaž již ne do společnosti starého pána a přítele svého. U slečny Marie, jež ráno snažila se zaplašit obavy jeho

24

vzhledem ke Karlovi, chtěl i teď, když syn jeho po celý den se byl nevrátil, hledat potěchu. Vstoupil do síně, v kteréž večerou touž dobou počínala veselá přátelská zábava, a nalezl tu mimo slečnu a společníci její i statkáře Grünerta, kterýž, jak čtenářům našim známo, i večerou byl hostem na zámku. Přítomnost Grünertova neptěkvapila pana Bečváře příjemně.

„Lituji vás velice, pane Bečváři,“ pravil Grünert, vyšed vsříc Toužilovu příteli. „Skutečně hrozná to pro vás rána! Děsná událost v ložnici starého vašeho přítele dojala mne samotného ovšem zrovna tak jako vás. Slyšel jsem o ni teprve o 11. hodině, ježto jsem dnes proti obyčejí později vstal, i byl jsem jako zdrcen. Od té chvíle ničeho jsem nemohl požit. Ale vy, pane Bečváři, mimo tuto bolest zarmoucen jste ještě jako otec. Lituji vás skutečně, pane Bečváři! Ale buďte ujištěn, že mi ani ve snách nenapadlo, že by váš syn byl mohl —“

Pana Bečváře slova Grünertova zdrtila. Zde potkával se s prvním člověkem, kterýž jej ujišťoval, že syna jeho nemá v podezření. Starý muž zbledl a pohlížel uleknut do Grünertovy tváře. Než vzpamatoval se ihned zase.

„Buďte ujištěn,“ odvětil pan Bečvář klidně, „že mimo vás i všichni, kdož mého syna i jen jednou viděli, nemají takové podezření, ano že ani nevidí potřebu toho, aby mne ujišťovali o tom, že je nemají.“

„Rozumím vám, milý příteli,“ pravil Grünert, poklepávaje panu Bečváři na rameno. „Důvěra vaše ve vašeho syna je neoblomná. Moje neméně. Ale co se lidí vůbec týká, to se poněkud mylíte. Vyložil jsem srran této věci slečně

25

své mínění, nežli jste vstoupil. Lid je hloupý, nerozvážný! A tou dobou, pane Bečváří, nemluví se ani na Slukově ani zde v továrnách ani v městě o ničem jiném nežli o vašem panu synovi a o vašem služebníku. Jako upřímný přítel osmělil jsem se vám to říci. Odpusťte mi, ublížil-li jsem vám.“

„Slova vaše, pane Grünertě, pravil starý pán, „naplňují mne skutečně hrůzou. Ale čím hroznější jsou, tím větší je důvěra, kterouž mi dnes ráno vstěpila naše milá slečna. *Skutečný vrah Toužilův nezástane tajným*, zanechal dosti stop po sobě, aby lze bylo jej vypátrat. A tak staň se co staň, posléz ukážete se pravda a já i synu mému dostane se skvělého zadostiučnění.“

Slečna, kteráž se skloněnou hlavou mlčky byla dosud poslouchala, pohlédla na oba své hosty. Grünert k slovům Bečváře pokrčil rameny a obrátil se k slečně, kterouž posu- nek jeho naplnil odporem.

„Myslíte snad, pane Grünertě,“ tázala velmi rozhořčeně, „že vrah nebude vypátrán?“

„Ach, slečno,“ zvolal Grünert hlasem povýšeným, „jak bych si toho sám přál, aby pomstěna byla rukou spravedlnosti krev mého milého přítele? Ale kdo tu může být vrahem? Na koho ještě padá tu podezření?“

„Ještě?“ divila se slečna Marie. „Což již máte někoho v podezření?“

„To jsem nechtěl říci, slečno, ale čeho je se tu chopit, aby se našla stopa pravého vraha?“

„To ukážete se časem, pane Grünertě,“ pravil starý Bečvář. „Prozatím vzala komise navštivenku mého syna a kladivo, jímž hrozný skutek spáchán, již sebou do města. Jiné věci, které by dále vedly na stopu vrahovu, ještě se najdou.“

„Myslím, pane Bečváří,“ pravil Grünert, „že tím vykonáme jen nejsvětější povinnost, když sami nejvíce se přičiníme o nalezení vrahovy stopy. Spolehejte na mne, slečno, budu panu Bečvářovi ve všem nápomocen. Komise odbývá takovou věc lhotejně, nás pudí přátelství k ubohému starému pánu. Kež nás vede zdárnou cestou. Také vzhledem k pohřbu starého pána a vůbec ve všem, čeho vám třeba, slečno, užijte mého přátelství v těchto smutných dnech. Pan Bečvář mi nezalí, že tu před ním nabízím své služby, bude třeba více sil.“

„Služby vaše vždycky nám budou vítány, pane Grünertě,“ pravil odměřeným chladným tónem pan Bečvář.

Nedlouho po této rozmluvě se pan Grünert poroučel. Pan Bečvář, sorva že vyšel Grünert za dveře, oddychl si, jakoby se mu pojednou bylo uvolnilo.

„Ach, Márinko,“ pravil přítel páně Toužilův, „odlehčilo se mi na srdci, že ten člověk odešel. V řeci své je tak lživý jako had a zdá se, že má zvláštní potěšení z toho, může-li někomu bolest způsobit. Ani jsem to před ním nemohl vyslovit, slečno, ale Karel se dosud nevrátil, on je skutečně v podezření a kdož ví, jestli dnes vůbec přijede. Jsem naplněn nevýslovnou úzkostí a přicházím vám právě říci, že chci odejít za ním do města.“

Slečna Marie, kteráž v bolesti pohřížena seděla tu se skloněnou hlavou a jen čas od času zdála se mít účastenství v rozmluvě, kterouž měl Grünert s panem Bečvářem, pohlédla výmluvným zrakem na starého otcova přítele.

„Co by vás mohlo naplnit úzkostí?“ pravila. „Karla že by skutečně podezřívali? Tot by ti soudcové všichni musili být splotou raněni.“

„Nevěšte tomu, slečno,“ odvětil otec Karlův, „spravedlivý soudce nemůže brát na nic ohled a když navštívěnkou svou a vřážděným nástrojem je Karel skutečně v nějakém spojení s celým děsným činem v ložnici našeho milého pána, musí se ho soudce předešším chopit. To je zcela přirozený běh vyšetřování soudního.“

„Panc Bečváři,“ zvolala slečna Marie odhodlaně, „já jedu s vámi do města... Nenamítejte ničeho! Mé slovo v této záležitosti bude platit nejvíce. Oni jej musí propustit, ještě dnes. Či není dost na té jedné hrozné ráně! Ach, můj nešťastný otec!“ volala plačíc bolesti znova přemožená slečna.

„Nerozčilujte se ještě více, Máriačko,“ pravil starý Bečvář. „Dost trápení přišlo na vás již v tento nešťastný dnešní den. Zapomeňte na vše ostatní, co by vám mohlo způsobit bolest. O Karla již sám se postarám.“

„Nikoli, pane Bečváři, já pojedou s vámi,“ pravila rozhodně slečna Marie povstávajíc.

Za hodinu přijela slečna Marie s panem Bečvářem do města. Již se stmívalo. Sestoupili u bytu soudního adjunkta Kvapila, kterýž vznešené hosty z „továren“ přijal s největší úslužností.

„Tuším, proč vzácní moji hosté přišli mne navštívit,“ pravil adjunkt, když se byla návštěva posadila. „Přicházejí zajisté otázat se po přítčině, že mladý pan Bečvář se dosud nevrátil.“

„Naplnilo skutečně každého podivením,“ pravila slečna Marie, „že by snad na mladého pana Bečváře mohl padat stín nějakého podezření. Přicházíme, pane adjunkte, rozhodně vás žádat, byste zabránil rozličným povídačkám, kteréž se nikoli pouze v továrnách, ale po všem okolí rozšiřují. Co se stalo s mladým panem Bečvářem a s poctivým u věrných službách zestrátlým Pěchočem?“

„Jsem mými vězni, slečno,“ pravil adjunkt.

Slečna utlumila výkřik, jenž se jí mocí dral z prsou.

„Tedy byste skutečně myslel, vy, pane adjunkte,“ volal u velikém rozčilení starý pan Bečvář, „že by syn můj schopen byl hrozného zločinu? Pane —“

„Nerozčilujte se, pane Bečváři,“ pravil klidně adjunkt. „Nevinnost vašeho pana syna i služebníka se časem dokáže a učiní konec všelikým povídačkám, na nichž je tak málo pravdy, jako kdyby někdo řekl, že by snad na slečnu Marii mohlo padat nějaké podezření.“

„Jste-li tedy o nevinnosti pana Bečváře tak přesvědčen,“ pravila slečna opět poněkud upokojena, „pak nepochopuji skutečně, pane adjunkte, proč by měl být vašim vězněm.“

„Vás, slečno,“ pravil adjunkt, „i pana Bečváře unáší cit. Počestné a neposkvrněné povaze mladého pana Bečváře nemá se dit žádná křivda. Také se neděje a jestliže teď

vězním mladého pana Bečváře, je to jen proto, abych *uším možným příčinil se o dokázání úplné jeho nevinny*. Jak, když bych dnes propustil jej a nevyptáral pak skutečného vraha? Nemá pan Bečvář nepřátele a není dost nesoudných lidí, kteříž budou jej pak podezřívati? Vy mne snad nechápete. A i kdybych vám vyložil všechny důvody své, *pro které* pana Bečváře vězním, bránil by vám váš cit, abyste uvěřili v jejich prospěšnost. Ale jednak káže tak úřad můj a jinak jsem přesvědčen, že mi i mladý pan Bečvář i všichni, jimž na něm záleží, budou za takové jednání mé ještě povděční.“

„A kdy hodláte jej propustit?“ tázal se pan Bečvář, kterémuž slova adjunktova připadala jako hádanka.

„Až vypátrám skutečného vraha,“ pravil adjunkt. „Přemýšlejte o té věci, slečno, ale prosím, nenamítejte ničeho. Má-li vražda vašeho pana otce být pomstěna, musím jednat takto a nic jinak.“

Slečna Marie i pan Bečvář činili ovšem ještě rozličné námitky a poukazovali obzvláště k následkům, jaké další věznění mladého pana Bečváře může mít mezi lidem. Ale adjunkt nedal se ničím od úmyslu svého odvrátit a nepořizenu odjeli slečna i pan Bečvář do „továren“.

Druhý i třetí den prošel velmi smutně. Dostavilo se do „továren“ nesčíslně mnoho návštěv, kteréž projcovovaly slečně Marii svou soustrast. Pan Bečvář celý den seděl ve svém pokoji. Bylo mu úzko, když vyšel a když o každém, kdo se na něj podíval, domnívat se musil, že syna jeho podezřívá. Zatím byl v „továrnách“ nejvíce činným pan

Grünert. Dojíždíval sice již dříve často do „továren“, ale o nějakém jeho přátelství s panem Toužilem nebylo řeči. Teprv asi před rokem koupil si statek svůj v Slukově. Byl velmi dobrým společníkem, zvláště těm, jimž se chtěl zavděčit. Bavival u Toužilů vždycky celou společnost a netajil se s náklonností svou k slečně Marii. O takovýchto jeho úmyslech mluvilo celé okolí. Ačkoli však se všemožným způsobem vynasnažoval získat si starého Toužila, nechtěla se mu věc tato dařit. Tím méně ale pochodil u slečny Marie. Byla již častěji nucena chladnost svou zcela bezohledně mu projevit. Nicméně pan Grünert trpělivě všecko snášel a nedal se ničím odstrašit. Doufal snad, že vytrvalostí dojde svého cíle.

Ted staral se vším úsilím o slavný pohřeb starého pána. Jezdil do města a po okolí i obstarával všechny potřeby. Ačkoli pak slečna Marie s projevem nejupřímnějších díků za jeho ochotu světila mu celé vystrojení pohřbu, přece považoval pan Grünert za nutné o každé maličkosti se slečnou znova se poradit. A tak každé chvíle byl pan Grünert u slečny Marie, těšil ji v jejím zármutku a jevil s ní tak upřímnou soustrast, že slečna Marie činila sobě až i výčitky, že druhdy neprokazovala panu Grünertovi takové uznalosti, jaké osvědčováním takového přátelství k mrtvému jejimu otci zasluhoval.

Den pohřbu nastal. Z celého okolí sjeli a sešli se lidé, aby zámožnému, dobročinnému a zasloužilému pánu vzdali průvodem ku hrobu poslední úctu. Pan Grünert skutečně

postaral se o skvělé zařízení celého pohřebního průvodu, jehož se zúčastnilo takové množství lidí, jako na pohřbu nějakém po celém okolí nikdy nebylo vidáno.

Průvod ubíral se na hřbitov do Slukova. Tam byl dal starý pán vystavět rodinnou kryptu, v kteréž již odpočívala manželka jeho a v mladých letech zemřelé dívky. Veliký počet zelených věnců krásil rakev, za kterouž usedavě plačíc kráčela slečna Marie se svou společnicí. Příbuzných Toužil neměl. Hned za slečnou šel pan Grünert se sklopenou hlavou, v rukou drže černým flórem obtočený klobouk. Když vyšli od „továren“, nabízel pan Grünert slečně své rámě; nepřijala je však, cítil se být dosti silnou. Úředníci z továren, dělníci v nových černých šatech, jež p. Grünert objednal narychlo z Prahy, všechna honorace z města a z okolí byla na pohřbu. Také adjunkt Kvapil a dr. Smolíček kráčeli mezi truchlícími. Jední pání Bečváři tu nebyli. Karlovi dovoleno sice zúčastnit se pohřbu. Ale on dovolené této nechťel užít. Jakž mohl ukázat se mezi truchlícím lidem, když by každý byl na něho prstem ukazoval, když by na každé tváři byl musil číst hrozné poděření, jež o něm nyní již rozšířeno po celém okolí? I jej ujistoval adjunkt Kvapil, že je o nevinnosti jeho přesvědčen, že pouze činí, co mu povinnost jeho káže. Ale to nemohlo Karla naplnit úřechou. Zůstal i o pohřbu v městě v pokoji svém, jenž mu určen za vězení a jež hlídal soudní sluha. Starý Pěchoč byl ubytován jinde, ale i s ním zacházelo se co nejšetrněji.

Také starý pan Bečvář nezúčastnil se pohřbu z těchž že důvodů jako jeho syn. Události posledních dnů hrozně

na něj působily. Zoufal již nad šťastným objasněním záhadné vraždy a bál se zrovna lidských tváří, jako by sám byl zločincem. Před pohřbem navštívili jej všichni úředníci Toužilovi a hleděli jej přesvědčit o tom, že nikdo z nich ani ve snách nepodezřívá ani mladého pána, ani starého Pěchoče, horlili proti krátkozraké soudní komisi a chtěli jej přinutit, aby pohřbu se účastnil. Ale všechno namáhání jejich bylo marné. Ani deputace smutečně oblečených dělníků nezmothla ničeho.

„Přátelé,“ pravil k nim pan Bečvář, „dokud nebude očištěna čest mého syna, není žádného Bečváře na světě.“ A tak odešel pohřební průvod bez něho na hřbitov.

Pohřební průvod přišel na hřbitov, církevní obřady vykonány a do hrobky rodinné spouštěna rakev. Neplakala již jen Marie, tisíce očí sízelo a i pan Grünert plakal u hrobu svého starého přítele, stoje poblíž hrobky o železný kříž opřen zakrýval si bílým šátkem tvář. Stál nepohnutě podle kříže jako socha. Po pohřbu provázal pan Grünert slečnu Marii opět domů. Přijala tentokrát jeho rámě, ježto skurečně byla všechna slabá. Provodil ji plačící až do jejích komnat, kdež se poroučel, nechtejte rušit, jak pravil, svatý slečnin bol. Slečna mu upřímně tiskla ruku a děkovala mu vřele za všechno jeho namáhání.

„Otec můj v nebesích,“ pravila slečna Marie, „viděl přátelské vaše služby a Bůh vám odplatí, pane Grünerte.“

* * *

Den po pohřbu asi o desáté hodině přijela do „továren“ zno-
va soudní komise. Přijel však pouze adjunkt Kvapil s jedním
písařem. Zajeli před obydlí páně Bečvářova a vstoupili do-
vnitř – přišli vykonat úřední prohlídku bytu pana Bečváře.
Starý pán uvítal je se všemožnou úslužností a procházej-
s nimi jednotlivé pokoje, orvíral skříně a truhlice, jak si toho
adjunkt přál. Ten konal prohlídku zcela dle úředního před-
pisu. Nenalezl však nic, co by byl považoval za nutné vzít
sebou.

„Dovolíte nám ještě vstoupit do vaší zahrady, pane Beč-
váři,“ pravil adjunkt.

Veliká, vysokými stromy a hustým křovím obrostlá za-
hrada páně Bečvářova byla na zadní straně domu ohrazena
malým plotem, jež snadno bylo lze přeskočit. Pan Bečvář
vedl tam pana adjunkta.

Když šli kolem domu, viděli do „továren“ přijíždět kočár
páně Grünertův. Chtěl učinit slečně svou návštěvu. Vidá ale
pana Bečváře a soudní komisi jít do zahrady, přišel za nimi.
Adjunkt s Grünertem dosud nikdy nemluvil, znali se však
již a nebylo třeba nějakého představování. Pan Grünert po-
čínal si, jako by adjunkt byl nějaký dobrý známý jeho.

„Ale, pane adjunkte,“ zvolal ihned po prvním pozdravu,
„nejsem sice oprávněn činit vám výčitky, ale jsem člověk při-
mý a nemohu dlouho něco zakrývat. Řeknu vám prostě, že
zatčení a věznění mladého pana Bečváře je poněkud citelný
přehmat pro všechny přátele ubohého mladého pána. Kdy-
pak jej konečně hodláte propustit?“

„To závisí od okolností, ctěný pane,“ pravil adjunkt.
„Prozatím musíme činit, co povinnost naše žádá.“

„A vy byste snad nemyslíli?“ pravil pan Grünert, pojed-
nou ale, jakoby si vzpomněl, že starý pan Bečvář je příto-
men, obrátil řeč. „Ubohý pan Bečvář, což ten zkusí! Měl
byste se přec ustrnout! Ani na pohřeb milého našeho přítele
nemohl jít.“

„Nelitujte mne, pane Grünerte,“ pravil starý pan Beč-
vář, jehož řeč Grünertova velmi trapně dojala. „Chci také
být jednou upřímným k vám, pane Grünerte, a říci vám
své mínění. Nelíbilo se mi, když vy první u slečny Marie
seznamil jste mne i s dvěma věcmi, kteréž o mém synu mlu-
ví lid, a rozhodně si zapovídám, abyste mne nelitoval. Či
myslíte, že jsem politováníhodný, pak znovu podezříváte
mého syna, vy, vy sám, kterýž jste se často jeho přátelstvím
chlubil.“

Grünert sevřel rty, rozhodná řeč páně Bečvářova jej pře-
kvapila.

„Odpusťte mi, pane Bečváři,“ pravil však beze všech
rozpaků. „Nepochopuji skutečně, jak má slova tímto způ-
sobem můžete vykládat. Přisám Bůh, pane adjunkte, řekl
jsem něco podobného?“

Adjunkt se tvářil, jakoby jej slova starého pana Bečváře
samotného překvapila.

„Pane Bečváři, vy jste slova páně Grünertova skutečně
nepochopil. Což jste přeslechl, jak na mne dotíral, abych
vašeho pana syna z vazby propustil?“

Pan Bečvář neodpovídal a adjunkt měl se k prohlídce zadržet. Prohledal každý keř a tu a tam pozorně prohlížel zem i záhony. Grünert a soudní písař jej provázeli, pan Bečvář usedl na lavičku pod jabloní. Prohlídka zdála se být marnou. Prošli již celou zahradu a blížili se k druhé straně domu Toužilova. Zde pojednou zůstal adjunkt překvapen stát. Pohlížel k zemi.

„Nevidíte nic, pane Grünerte?“ tázal se.

„Nic nápadného,“ odvětil Grünert.

„Ach, ovšem, vy jste nebyl přítomen, když jsme prohlíželi zahradku páně Toužilovu. Vizte tuto šlěpě.“

Grünert sehnul se níže, ač toho docela třeba nebylo, velkou šlěpěj docela podobnou šlěpěji v Toužilově zahradě bylo i zdálky dobře vidět.

„Co má být na této šlěpěji?“ tázal se Grünert.

„To je vrahova stopa,“ pravil adjunkt.

V největším podivení upřel Grünert na šlěpěje oči.

„A hle!“ zvolal, „tady druhá, tam třetí -- celá řada šlěpějí v zahradních záhonech.“

Bylo tomu skutečně tak, šlěpěj za šlěpějí vzdálená jedna od druhé dosti daleko, že nelze bylo o tom pochybovat, že povstaly od člověka, kterýž skokem běžel zahradou. Šlěpěje vedly po záhonech až pod prostřední okno na zadní straně domu pana Bečváře. Adjunkt patrně radoval se nad tímto novým nálezem, prozrazoval to celý výraz jeho tváře, kterouž pan Grünert strany upřeně pozoroval. Pan Bečvář vida adjunkta a Grünerta, ani podle všeho učinili nějaký důležitý nález, vstal a přiblížil se.

„Toto okno vede, jak se mi zdá,“ pravil adjunkt, „do pokoje mladého pana Bečváře?“

„Tak jest, pane adjunkte,“ odvětil pan Bečvář, „avšak proč se ptáte?“

„Nelekejte se, pane Bečváři, ale k oknu tomuto vede stopa vrahova!“

To bylo pro nebohého otce Karlova nová rána. Tím po děděním na jeho syna ještě vzrostlo.

„A hle,“ zvolal Grünert, „co je tu zde, všimněte pak si!“

Ukazoval prstem na římsu okenní. Stopy dvou krvavých prstů, jako je bylo vidět na polštáři v ložnici starého pána Toužila a na navštívence Karlově, byly i zde patrný. Adjunkt i starý Bečvář s dychtivostí prohlížely krvavé skvrny na římsě. Nebylo pochybnosti! Vrah dotkl se tohoto okna, okna -- jenž vedlo do Karlova pokoje.

Starý Bečvář zalomil rukama nad hlavou a bolestný výkřik dral se mu z prsou. Bez vlády sklsl na zeď domu a rukama zakryl si tvář.

„Bože můj, tedy snad přece!“ volal úpěnlivě. „Pane adjunkte, vy jste věděli, proč jste jej věznil až do dnešního dne. Můj Karel! Ale ono to není možné!“

„Upokojte se, pane Bečváři,“ pravil adjunkt klidně, prohlížeje pořád ještě krvavé skvrny. „Ještě není příčina, abyste zoufal.“

Při těch slovech obrátil mžikem hlavu, pohlédl Grünertovi upřeně do tváře a tázal se: „Co soudíte o těch skvrnách?“

„Co bych mohl soudit já?“ odvětil Grünert zcela klidně.
„Neměl jsem ve zvyku podezřívát někoho, dokud vina jeho nebyla dokázána.“

„Zde ale počíná být patrnou,“ pravil adjunkt.

Pan Bečvář slyše ta slova, odvrátil se a podle zdi potácel se jako šílený ku dveřím zahradním.

„Hle, nešťastný tento muž bude z toho mít smrt!“ pravil Grünert. „Obávám se, pane adjunkte, aby v této náladě myslili něco si neučinili.“

„Postarám se o něj,“ pravil chladně adjunkt. „Musím jej po tomto nálezu také zatknout –“

„Starého pána?!“ divil se Grünert až nápadně.

„Nemohu si pomoci,“ odvětil adjunkt. „Ostatně bude jako vězeň v bezpečnosti, dojmy první této chvíle přejdou zatím a pak není se co obávat, že by učinil sobě násilí. Avšak půjdeme za ním. Nebohý sorva kráčí!“

Pan Bečvář právě vycházel ze zahrady a u dveří domu jeho dostihli jej adjunkt, Grünert a soudní písař. Grünert se poroučel, když ostatní vcházeli do Bečvářova domu. Přijel do „továren“ vlastně s úmyslem, že navštíví a potěší slečnu Marii. K té se tedy odebral. Dal se ohlásit a za chvíli na to vstoupila slečna Marie a vítala jej velmi přívětivě.

„Chtěl jsem vás přijít vlastně potěšit,“ pravil Grünert. „Ale zatím, – nikoli slečno, já vám to nemohu říci.“

„Pro Bůh, pane Grünerte,“ zvolala Marie, „vy jste tak ubledlý a ustrašený. Co se opět stalo? Snad něco s panem Bečvářem? Musím jej dnes navštívit, ubohého! Ale co je?“

Mluvte, pane Grünerte, poslední dny otužily mne naproti všelikým ranám zlého osudu.“

„Byl zde znova adjunkt Kvapil,“ pravil Grünert. „Dolouval jsem mu stran mladého pana Bečváře.“

„Nu, a chce jej konečně propustit?“

„Teď je tím menší naděje,“ pravil Grünert. „Stávají se ve světě věci, kteréž prostému člověku jsou nepochopitelné. Adjunkt právě zatkl také starého pana Bečváře!“

„Pane Grünerte, vy žertujete,“ zvolala ustrašená slečna Marie.

„Kéž bych žertoval!“ pravil Grünert „Ale právě teď, viděl jsem sám na vlastní oči, nalezl adjunkt šlépěje vrahovy v zahradě Bečvářů a na okně, kteréž vede do ložnice Karlovy, krvavé skvrny od prstů vraha!“

S výkřikem sklesla slečna Marie na lenošku. Obcházely ji mráčky.

„Pro Bůh, pane Grünerte,“ volala slečna zajíkávě. „Pospěte za adjunktem, učíte, seč jste. Zde přece vězí ti páni v strašném klamu!“

„Učinil jsem, co bylo mého možného, slečno,“ odvětil Grünert. „Zapřísahal jsem adjunkta, ale on mi určitě pravil: ‚Nemohu si pomoci, vina začíná být patrnou!‘“

„Bylo by to možné!“ volala slečna. „Karel! – Ó, já nešťastná!“

Pomyšlení, že by Karel snad skutečně byl vinen hrozným zločinem, ji zdrtilo. Zazvonila na služebnou a poroučela se panu Grünertovi, kterýž za chvíli na to vsedal do svého

kočáru. Když vstoupil, pohlédl na silnici k městu, kdež zdvihal se prach z kočárem, v němž jeli adjunkt Kvapila Bečvát. -- Když byl Grünert slyšel jejich rozmluvu, nebyl by si písal tak veselou notu, když jej kočár odvázel do Slukova.

Starý pan Bečvát již nebyl tak zdrcen jako ve chvíli, kdy jej ve společnosti adjunktově Grünert opouštěl. S jasným zrakem hleděl na adjunkta, jenž s ním měl důležitou rozmluvu.

„Teď budete bez bázně, pane Bečváři,“ pravil adjunkt, „v málo dnech se celá záhadná věc objasní. Zatčení vaše učiní vraha ještě nepozornějším, nežli se už nyní ukázal. Nyní již bude se cítit úplně jistým a sázím na to, že učiní ještě další pokusy, aby uvalil na vašeho pana syna podezření.“

„Ale ty šlěpě, pane adjunkte?“ tázal se Bečvát.

„Šlěpě jsem dobře prohlédl,“ pravil adjunkt. „Dle všeho stroupala noha vrahova po záhonech teprv dnes časně z rána. Jsou úplně čerstvé a večera i předevečirem bylo teplo. Mluvil jsem také se zahradníkem. Zaléval záhony večera i předevečirem a o šlěpějích nic neví. Divil se, když jsem mu je ukazoval. Gratuluji vám, pane Bečváři, vrah sám lící na sebe past, v kterouž jej chytíme!“

„Ach, díky, tisícetě díky, pane adjunkte!“ pravil Bečvát, tiskna vřele ruku Kvapilovu. „Kéž se zdaří šlechtná vaše snaha.“

Nedlouho na to zastavil kočár před domem, v kterémž byl uvězněn mladý Bečvát. Nadále byli otec a syn spoluvězňové.

Na druhý den ráno přijel ku slečně Marii z města notář. Týž již dříve se dal ptát, kdy by stran pozůstalosti páně Toužilovy a stran otevření u něj uložené závěti směl se dostavit a slečna určila tento den. Události posledních dnů a zvláště věcejší nová zpráva Grünertem donešena, že podezření padající na mladého Bečváře nabývá skutečně pravděpodobnosti, slečnu Marii zdrtily. Rozčilením byla však všechna vysílána a v tváři sobě nepodobna.

V přítomnosti svědků otevřel a předčítal notář páně Toužilovu závět. Dědičkou veškerého jmění ustanovena ovšem slečna Marie, odkazy mnoha tisíc zlatých učiněny starému a mladému panu Bečvářovi, zasloužilým starším úředníčkům, dělníkům z továren pojištěno doživotní služné a mzda a všemu úřednictvu i dělnictvu učiněn podle postavení jejich průměrný odkaz. Chudinně slukovské a všem dobročinným ústavům v městě i po celém okolí odkázány značné sumy. Závěti připojena byla douška, aby přiložený zapečetěný list odevzdán byl slečně Marii. Když všecky věci, slečninu přítomnost vyžadující, jsou vyřízeny, odešla Marie do své komnaty, rozevřela list a čtla:

„Milé dítě!

Jedinou mou starostí bylo, abych zabezpečil budoucnost

Tvou. Chtěl jsem Tě vidět po boku muže, kterýž by Tebe

hoden byl a jemuž bych Tebe bez starosti svěřit mohl.

Nedočkal jsem se této radosti. Teď, když čteš tento můj list,

v kterémž složil jsem nejvřelejší své přání, není mne více. Vřak

nejší jim nijakž vázána a jedné vždycky jen podle rády srdce
i rozumu svého.

*Kdybch však já byl Tobě měl volit věrného choť, nebyl by
se jim stal nikdo jiný nežli Karel. Vím, že Tebe má neskonale
rád, ač ovšem ani slovern nikdy se o tom nezminil. Tobě také
ne, za to mi ručí ryzí jeho povaha, kteráž by nikdy nebyla mi
dovolovala, aby na sebe uvalil podezření, že pro svou milost
k Tobě má jiné důvody, nežli jsou city jeho srdce. Pozoroval
jsem jej po dvě léta a ujišťuji Tebe, že on jediný čistot, nezísknou
k Tobě chová lásku. Tebe jsem neprobhlél, ač jsem s toužebností
čekal na okamžik, v kterémž bych poznal, že i Ty její máš ráda.
Vzpomíněj a upamatuješ se snad, že jsem často chtěl Tebe stran
této věci vyzpytovat.*

*Neklámal-li jsem se, domníváje se, že i Ty její miluješ,
žehnáám vaší lásce a budete svoji. Nečekej však na to, že on Tobě
se svěří, zvláště teď ne, když já mrtev jsem. Ty sama musíš
jednat a učinit první krok – jinak oba budete nešťastní. Starý
Bečvář místo mne buď Ti otcem a rádcem. Však i s ním musíš
jednat šetrně. Klámal-li jsem se však vzhledem citů Tvého srdce,
nedbej těchto rádků. Před jedním člověkem však Tebe varuji.
Je úlisný jako had, nejvýš nebezpečným nezkoušenému srdci
a jmenuje se – Grünert.*

Žehnej Tobě Báb!

Tvíj otec.

Podali jsme zde souvisle celý obsah Toužilova listu, ale
slečna Marie nepřetla jej tak snadno jako naši čtenářové.

Chvějíc se po celém těle přebhala rádky a když přišla
na jméno Karlovo, nebyla s to dále číst. Bouřilo se celé její
nitro a před znakem dělaly se jí mžitky, ruce ochably a psa-
ní kleslo k zemi. Posléz slzy jí ulehčily, plačíc zdvihla milý
otcův list a čtla dále. Ale když čtla, co vše o Karlovi na-
psal mrtvý nyní otec, od rádky k řádce, usedavěji plakala
a písmo slzami jejími stávalo se až nečitelným. Rozechvění
její poněkud utišilo poslední slovo v listu otcově – jméno
Grünertovo. Duši její zaměstnávala na chvíli myšlenka,
proč otec tak důrazným způsobem varuje ji před tímto člo-
věkem. Ale netrvalo to dlouho. Obraz Karlův zase vyplnil
celou její duši. Tato slova otcova – a hrozné podezření, pro
kterž nyní uvěznil nejen jeho, ale i starého Bečváře – kdo
vyličí, jak hrozné a kruté působil tento spor v mladém, ne-
vinném, milujícím srdci!

„Bože,“ volala jako šilená, „neopouštěj mne v této zou-
fanlivé chvíli! Popřej, bych prohlédla záhadné tajemství, jež
zločinem spáchaným na mém ubohém otci položilo se mezi
mne a mezi jediného ze všech. Takové ten mrtvý o něm vy-
dává svědectví a oni jej vězní jako vraha jeho! Věčná sprave-
dlnosti, ustrň se; milostdenství slabé a útrpnými mukami
trýzněné ženě!“

Se sepiatýma jako k modlitbě rukama seděla nehnutě,
upírajíc zraky do výše jako anděl prosící za Boží smilování.
Seděla tak drahnou dobu, jakoby byla zapomněla na celý
svět. Vsrupivší služka ještě ji tak zastala, ohlašujíc jí návště-
vu pana Grünerta.

„Řekni, že jsem nemocná,“ pravila slečna Marie, „neschopna, abych jej přijala.“

Služka odcházel.

Slečna však jakoby na něco byla si vzpomněla, zavolala ji nazpět.

„Musím s ním mluvit,“ pravila. „Zrovna teď. Přijdu ihned.“

Za chvíli na to ukláněl se Grünert před slečnou Marií. Grünert byl překvapen pohledem slečniným, jež tak přísně popatřila do jeho tváře, jakoby něco zcela nového v ní spatřovala.

„Slečno, odpustte mi, že se stávám častými návštěvami svými snad již odporným,“ pravil Grünert, když byli u sedli. „Ale považuji za svatou povinnost teď, když zbavena jste všech přátel, se zkušeností svou vám posloužit. Pochopuji nejlépe, že vám pobyt v ‚továrnách‘ musí být velmi trapným, že věci, kteréž se staly a kteréž se snad ještě stanou, na cit váš hrozně musí účinkovat. Celé okolí mluví o povědomé vám věci, soudní komise zavádí přímé vyšetřování. Slečno, upřímně řečeno, já se obdivuji srdnatosti vaši, že prodléváte na místě -- --“

„Nechápu vás, pane Grünerte,“ odvětila s patrným podivením slečna.

„Nemějte za zlé, slečno, že vám chci radit. Dojmy posledních událostí v ‚továrnách‘ působily na vás velmi neblaze. Nedejž Bůh, aby ještě zdraví vašemu uškodily. Budete-li však sledovat průběh celého vyšetřování soudního,

nevýjdete z trapného rozčilení. Zkrátka, slečno, přemýšlel jsem o té věci celou dnešní noc a radím vám přátelsky, abyste se na nějaký čas odtud vzdálila, aspoň na ten čas, dokud páni Bečvářové nebudou propuštěni z vazby. V jiném kraji na jiném vzduchu upokojíte se poněkud a nebudete alespoň trpět odhalením celého černého pozadí hrozného zločinu.“

„Radu vaši chci si rozvážit, pane Grünerte,“ pravila slečna. „Ale mohu vás ujistit, že by jiný kraj a jiný vzduch nedal mi zapomenout na nevinné vězně a krutěji nežli já trýzněné přátele moje.“

„Cítím přátelské vaše city, slečno,“ odvětil Grünert. „Ale vy jste tak málo zkušena, slečno, nechápete, že se i věci srát mohou, kteréž se nevinné myslí nemožnými být zdají. A vzhledem možnosti takových věcí právě radím vám, abyste odcestovala na nějaký čas. Hle! jak výborně se to hodí. Příštím týdnem hodlám odjet do Meranu aneb někam jít. Odjedu z té přičiny, z kteréž radím vám, abyste odjela, trpěl jsem a trpím také nesmírně hroznými dojmy od strašné té noci. Kamkoliv, slečno, byl bych vám všude věrným průvodčím a rytířem.“

Slečna podivením ani nemohla promluvit. Stávalo se jí pojednou jasným celé chování se Grünertovo, všechna jeho soustrast, všechna jeho péče a pochopovala, proč varoval ji otec v listu svém před tímto člověkem, viděla jasně, kam čelí jeho plány a srdce její naplnilo se ošklivostí a odporem. Prude se vzchopila.

„Děkuji vám za vaši dvornost, pane Grünerte,“ zvolala rozčileně. „Prohlížím váš návrh úplně, pochopuji přátelskou vaši radu. Ale plány vaše jsou marné!“

Odkvapila, nepohlédnouc více na Grünerta, kterýž s vyjevenou tváří pohlížel za ní a přerážitě mluvil slova o „nedorozumění“ a „odpuštění“. Odcházíje dlouhou chodbou, semkl ruce v pěst a svíral rty, jakoby zlost svou v sobě chtěl zavřít.

Téhož ještě dne dostavila se k slečně ještě jedna návštěva. Šelilo se již, když služka ohlásila návštěvu adjunkta Kvapila. „Odpustte, slečno, že jsem se osmělil v tak pozdní době vás znepokojovat,“ pravil, když jej slečna byla přijala. „Učiniť jsem tak pouze, aby nikdo nezvěděl o tom, že jsem s vámi mluvil. Neslyší nás nikdo, slečno?“

„Nikdo,“ pravila slečna všeka překvapena tajemnou řečí adjunktovou.

„Nicméně mluvíme zcela tiše, slečno,“ pravil adjunkt.

„Včera i předevěřím a dnes opět byl u vás pan Grünert?“

„Dnes naposledy.“

„Odjede snad zítra?“ ptal se překvapen adjunkt.

„Pravil něco o odjezdu,“ odvětila slečna. „Ale upřímně řečeno, pane adjunkte, zábava o panu Grünertovi je mi na nejvyšší trapnou.“

„Jakkoli jsem jinak dvorným, slečno,“ pravil adjunkt, „nemohu toho nyní dbát. Považujte mne pouze za vyšetřujícího soudce. Musím zvědět a sice co možná obsírně vše, o čem s vámi pan Grünert v posledních dnech mluvil. Doufám, že

všemožně sama budete nápomocna, abych mohl dobře vyplnit svůj úkol. Prosim tedy, abyste mne obeznámila se všemi důležitějšími momenty vašich rozmluv s panem Grünertem.“

Slečna vyprávěla a zodpověděla mnohé ještě otázky adjunktovy, v průběhu rozmluvy a po sdělení její jí kladené. Adjunkt byl s výsledkem spokojen.

„A nyní, slečno,“ pravil adjunkt posléz, „jsem vašim hostem. To jest, zůstanu dnes a snad několik dní v ‚továrnách‘. Ale nikdo o tom nesmí zvědět, na tom záleží. Račte mi oddat klíče od domu pánů Bečvářů. Dům je prázdný, najdu si tam pohodlný byt.“

Ač slečna nechápala jednání adjunktovo, vyhověla jeho přání. V „továrnách“ dávno vše usnulo, když adjunkt plížil se k domu pánů Bečvářů a za chvíli zmizel ve dveřích, jež za sebou zavřel.

* * *

Jaké byly úmysly adjunkta Kvapila? Čeho chtěl dosíci, že zavřel se v temné noci do Bečvářova domu? Se zlodějskou svítilnou, kterouž byl vzal sebou, prošel celý dům, ohledal všecky vřady koury. Pak odešel do pokoje Karlova a přistoupil k oknu, jež vedlo do zahrady. Bylo pouze přivřené, o čemž adjunkt dobře musil vědět, ježto zlehka zavadil prstem o rámec a přesvědčiv se, že není zavřené, uspokojivě kýval hlavou. Svítilnu, kterouž zatím byl uzavřel, otevřel teď

a plnou její září pustil do okna. Sotva tak byl učinil, ozvalo se ze zahrady slabé hvízdnutí. Adjukt odvrátil se a ustoupil do pozadí pokoje, postavil se za šatník, kterýž stál podle kamen, lenošku, na niž pohodlně usedl. Svítlnu uschoval za sebe a vytáhnul z náprsní kapsy bambitku, položil ji podle sebe.

Smutno tu bylo sedět v čiré tmě. Čas od času povzděchl sobě adjukt zabraný v trudné myšlenky. Očí svých neopustil z okna Karlova pokoje. Hodina minula, první i druhá. Adjukt tím upjatěji díval se k oknu, kterýmž teď do pokoje svítil měsíc. Pojednou rozčileně sebou pohnul a vztyčil se cele. V zahradě před oknem do pokoje Karlova viděl široký klobouk neznámého muže. Ale sotvaže spatřil jej, ihned zase usedl a vzav do jedné ruky hořící ještě, ale zavřenou svítlnu a do druhé bambitku, schouil se za šatník. Slyšel zcela zřejmě, jak někdo otevřel zvenčí okno, jak se po krátkém namáhání přemetl ze zahrady do pokoje. Chvěl se, ale zmužilost ho neopustila. Neviděl, ale slyšel, kterak do pokoje vstoupil host přivřel opět okno a potom okenici. Slyšel škrtnutí sirky a za chvíli pokoj celý ozářen jasným světlem.

V tom vztyčil se adjukt – hrozná chvíle – pod širokým kloboukem viděl tvář Grünertovu, zděšenou, strnulou.

„Ani hnutí, aneb střelím!“ zvolal adjukt, míře bambitkou na prsa Grünertova. Vyzvání však nemělo výsledku žádoucího. Grünert v témž okamžiku se schouil a mrštil svítlnou po adjuktovi. Ve tmě padla rána, ale v tu chvíli také již pocítil adjukt silné ruce Grünertovy a nežli věděl,

ležel povalen na zemi. Viděl se přemoženým, Grünert kolem tiskl jej k zemi a silou, jakéž by se do něj nikdy nebyl nadál, přidržoval mu ruce. Ale to vše trvalo jen chvíli a osvoboditelové jeho se blížili. Okenice se rozlétla a s obratností, kterouž lidé jen vůči nebezpečí mívají, přemetly se do pokoje dvě silné postavy, kteréž adjukt po krátkém boji vyprostily z rukou Grünertových. Trhal sebou sice, ale všecko namáhání jeho bylo marné.

Adjukt nebyl poškozen, vztyčil se a rozevřel svítlnu stojící na lenošce. Grünertův ztřeštěný zrak sklonil se plaše k zemi.

„Zatýkám vás,“ zvolal adjukt, „jakožto vraha Toužilova.“
Zařivý skřek ozval se z prsou Grünertových, bránil se všechně a pak vida, že všecko namáhání jeho je docela marné, vzdal se úplně. Pomocníci adjuktovi, kteréž si byl přivedl s sebou z města a již se byli uschovali z večera v Bečvářově zahradě, svázali jej a položivše ho na lenošku, zůstali u něho na stráž. Adjukt nařídív, čeho potřeba bylo, odešel, aby učinil všeliká opatření k odjezdu do města. Za hodinu po děsném výstupu v pokoji Karlově odjížděl adjukt s vězňem svým a pomocníky ku městu.

* * *

Co se dále dělo, netřeba šite vypisovat. Bylo lze velmi snadno dokázat, že nikdo jiný, nežli Grünert nebyl vrahem Toužilovým. Nalezeny v kabátě jeho listiny uzmuté z pokladny

Toužilovy a při prohlídce jeho domu nalezeny všechny uloupené peníze Toužilovy. Posléz sám se přiznal.

Slečna Marie hned na druhý den po zatčení Grünertově odjela si do města pro vězně i ženicha zároveň. Vstoupivši hned z rána do pokoje, kdež po celý čas od zavraždění otce jejího byl držán a v posledních dnech se svým otcem sdílel vězení, a vysvětlivši jim, co se bylo stalo, odevzdala Karlovi otcův k závěti přiložený list a sdělila obsah jeho starému panu Bečváři, zovouc jej tatínkem a otcem svého ženicha. Dojemnou scénu tohoto shledání nebudeme dále popisovat a také netřeba připomínat čtenáři, že přání složené v závěti Toužilově docela vyplněno.

O přelíčení Grünertově a exekuci na něm vykonané před nemnohými lety podávaly všechny veřejné listy obšírné zprávy.

Josef Štolba

Naleznu zde nějakého truhláře,
který by mi urobil bednu na mrtvolu?

Je samozřejmě otázkou, kdy se vůbec poprvé objevuje v původní české tvorbě postava pojmenovaná jako „detektiv“. K nejranějším textům s tímto hrdinou patří dozajista povídka právníka, spisovatele a dramatika Josefa Štolby (1846–1930). Samozřejmě že se jedná o detektiva z jiného prostředí než z českého – exotika cizích krajů hrála v detektivce vždy podstatnou roli, protože místní prostředí jako kdyby k vraždám a lupičstvím nějak nepatřilo. Tato situace se začala měnit až později, ale nezměnila se nadobro – dodnes se některé české psané detektivky situují do amerického nebo britského prostředí. At už je to jakkoli – detektiv Clarkson od Josefa Štolby přišel na světlo světa v roce 1878, kdy povídka vyšla původně na pokračování v časopisu Česká včela (v číslech 1 až 3). Později ji Štolba zařadil do své knihy Americké povídky (1882).

Kžánru se Štolba dostal pravděpodobně i díky svým cestám po světě – v roce 1873 putoval severoamerickým kontinentem